

УДК 08:001+37+908(477)

В 76

В 76 Восьмі Геретівські читання: збірник наукових статей, тез доповідей та інших матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, 27 вересня 2024 р. / Редколегія: О. М. Петровський, В. С. Мисик, І. М. Вітенко, О. І. Когут, Ю. Ч. Шайнюк, Т. В. Магера, Ф. І. Полянський, Н. Б. Стрийвус, Г. І. Герасимчук, М. І. Чорна. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2024. 396 с.

У збірнику публікуються наукові статті, тези доповідей та інші матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «VIII Геретівські читання», що приурочена вшануванню пам'яті Ігоря Герети та воїнів, загиблих у неоголошеній війні московії проти України, проведеної 27 вересня 2024 р.

Усі матеріали збірника подаються у редакції авторів. Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен та інших даних несуть автори.

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 5 від 11 жовтня 2024 р.)*

УДК 08:001+37+908(477)

©Тернопільський обласний комунальний інститут післядипломної педагогічної освіти, 2024

ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КОМУНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

НАУКОВИЙ, МЕТОДИЧНИЙ, ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗБІРНИК

VIII ГЕРЕТІВСЬКІ ЧИТАННЯ

**НАУКОВІ СТАТТІ, ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ ТА ІНШІ МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

27 вересня 2024 року

З М І С Т

НА ВШАНУВАННЯ ВИДАТНИХ ПОСТАТЕЙ – БОРЦІВ ЗА ВОЛЮ ТА НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

Костюк С. В. Часова просторовість поетичних мініатюр Ігоря Герети (збірка «Скибка неба»).....	с. 9
Молчанова К. К., Лупаренко С. Є. Значення спадщини Ігоря Герети для патріотичного виховання молоді.....	с. 14
Пайонк М. В. Він жив для України.....	с. 18
Чорна М. І. Епістолярна спадщина Ігоря Герети та Іванни Блажкевич.....	с. 22
Петровський О. М. Любомир Крупа – громадсько-політичний та культурний діяч.....	с. 30
Алексієвець М. М, Алексієвець Л. М. Любомир Крупа – особистість, історик, патріот.....	с. 34
Дащенко Н. Л. Науковий доробок Любомира Крупи.....	с. 39
Зуляк І. С. Любомир Крупа – особистість, науковець, патріот.....	с. 42
Кліш А. Б. Любомир Крупа як дослідник суспільно-політичної діяльності митрополита Андрея Шептицького на зламі ХІХ – ХХ ст.....	с. 46
Крупа І. В. Життя і боротьба Любомира Крупи.....	с. 51
Магера Т. В. Культурно-просвітницька діяльність Любомира Крупи.....	с. 56
Ятищук О. В. Студент Любомир Крупа: спогади куратора.....	с. 61
Гринюка Б. М., Гринюка Х. М. Життєвий шлях та діяльність військового лікаря Андрія Місяця (1977–2022 рр.).....	с. 64
Кузнєцова Н. В. Мистецький фронт російсько-української війни.....	с. 71
Свистун О. О. Янголи війни – герої стійкості та милосердя.....	с. 75
Стрийвус Н. Б., Герасимчук Г. І. Жертовність героя в боротьбі за волю України (світлій пам'яті Олега Барни – уродженця Тернопільщини, освітянина, громадсько-політичного діяча України).....	с. 82

СУСПІЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ НАПРЯМ

Александрович В. В. Розвиток військово-професійної відповідальності військовослужбовців ЗСУ у процесі бойового злагодження як акмеологічного феномену.....	с. 90
Бабійчук Т. В. Осмислення московсько-української війни (збірка «Чернобильський вузол: розпад імперії» Михайла Жайворона).....	с. 94
Богдан Я. О. Логістичне забезпечення російської окупаційної армії в Тернопільській губернії (1914–1915 рр.).....	с. 99
Брик Р. С. Сучасні підходи до активізації пізнавальної діяльності учнів в освітньому процесі.....	с. 103

Буняк С. М. Дисидентський рух в Україні в 1960-1980-х роках: боротьба за права людини та національну ідентичність.....	с. 107
Василенко О. М. Обґрунтування вагомості формування навчально-професійних установок та розвитку професійної спрямованості у майбутніх фахівців соціономічного профілю.....	с. 113
Вожжов Д. О. Дистанційна освіта України в контексті збереження національної ідентичності.....	с. 116
Гарбич Я. В. Психолого-педагогічна характеристика провідних аспектів організації професійної підготовки майбутніх фахівців туристичної сфери у закладах фахової передвищої освіти.....	с. 118
Голуб М. Я., Голуб Д. С. Виховання культури гідності: ціннісне ставлення до родини, людей, громади.....	с. 122
Гучак О. М. «Діло» як джерело вивчення театрального життя Галичини наприкінці ХІХ ст.....	с. 126
Дишлюк О. М. Архівно-джерелознавчий огляд українсько-польських депортаційних процесів у 1944-1951 роках.....	с. 128
Добрянський В. К. Від чого походить назва печери «Угринь».....	с. 135
Хун Женьлун. Громадсько-просвітницька діяльність педагогів у КНР.....	с. 140
Жерлицин Є. Ю., Овод Ю. В. Функції та особливості соціальної реклами як соціального інституту.....	с. 143
Жизномірська О. Я. Інклюзивна освіта: реалії та виклики сьогодення.....	с. 146
Заліван О. В., Калгушкін Ю. Л. Національно-патріотична підготовка як складова національного спротиву.....	с. 152
Зубаль І. М., Глядик М. Б. Управління розвитком професійної компетентності педагогів у закладах дошкільної освіти.....	с. 158
Зуляк Г. Я. Мова праць Андрея Шептицького.....	с. 161
Кавецький В. Є. Особливості проведення психологічної експертизи в освіті.....	с. 164
Кіцак В. М. Питання східного кордону Польщі на міжнародній арені під час Другої світової війни.....	с. 168
Коненко Л. Б., Іваночко О. В. Створення безпечного освітнього середовища для учнів першого класу.....	с. 174
Корицька Г. Р. Роль критичного мислення у формуванні читацької компетентності старшокласників (на прикладі оповідання Галини Гузовської-Корицької «Джейн»).....	с. 179
Корман М. М. Гра як метод активізації навчально-пізнавальної діяльності учнів.....	с. 184
Коротюк З. М., Мерена Н. М., Ярмолицька С. О. Побудова безпечного мирного освітнього середовища через впровадження технології вирішення конфліктів шляхом співробітництва.....	с. 188

Корх Г. І., Титаренко С. А. Психолого-педагогічні умови збереження емоційного здоров'я дітей дошкільного віку в умовах війни	с. 195
Кочерга О. В. Чутливість процесів регулювання станів людини: психофізіологічний аспект.....	с. 199
Лазарук А. Ф. Вчинок самовизначення у просторі суспільного буття.	с. 204
Лей Кунь. Реалізація освітньої концепції патріотичного виховання студентів у закладах вищої освіти КНР.....	с. 208
Лебедик Л. В. Сучасні підходи до розвитку творчості майбутніх психологів.....	с. 213
Левченко А. В., Лупаренко С. Є. Особливості мотивації до навчання у здобувачів вищої освіти.....	с. 217
Лупаренко С. Є. Організація роботи з дітьми – малолітніми правопорушниками в Україні (кінець ХІХ ст. – початок ХХ ст.).....	с. 221
Мартинів М. А. Фінансування підвищення кваліфікації освітян Тернопільської області упродовж 1970–1972 рр.....	с. 223
Миць О. В. Порівняння воєнної пропаганди часу Першої світової війни та московито-української війни (2014 р. – наші дні): універсальні закони пропаганди у час війни.....	с. 227
Мошаренкова Т. В. Ритуал хвилини мовчання як засіб формування у майбутніх офіцерів Збройних Сил України усвідомлення цінності історичної пам'яті.....	с. 233
Огірко О. В. Взаємозв'язок логіки і теології.....	с. 237
Поліщук В. М. Вікова періодизація і вікова класифікація: вихідна феноменологія.....	с. 243
Поліщук С. А. Психологічна безпека: формування громадянина у дошкільному віці.....	с. 248
Полянський Ф. І. Тюрми на Тернопільщині у другій половині 1940-х рр. як політичні в'язниці радянської влади (за документами державного архіву Тернопільської області).....	с. 253
Рушенко І. С., Титаренко С. А. Психологічні особливості адаптації дитини до навчання у школі.....	с. 258
Сесик О. О. Художня література як дієве джерело формування національної ідентичності особистості.....	с. 263
Телепов С. М. Організаційні форми та методи навчання і виховання в сільськогосподарських школах України (1920-1930 рр.).....	с. 267
Теляга Г. А. Вплив соціальних мереж на формування світогляду сучасного здобувача освіти та популяризацію навчального процесу...	с. 271
Тернова Н. В. Формування патріотичних почуттів у дітей дошкільного віку в аспекті народної гри.....	с. 274
Титаренко С. А. Забезпечення психолого-педагогічного супроводу освітнього процесу дітей дошкільного віку в умовах війни.....	с. 279
Ткачишина О. Р. Вивчення психічного стану студентів в умовах сьогодення.....	с. 284

Трубавіна І. М., Лисенко М. М., Пірлік К. А. Уразливість людини як критерій надання їй психосоціальної підтримки під час воєнних дій в країні.....	с. 289
Трубавіна І. М., Остацов В. В., Редько С. О. Психосоціальна підтримка сімей та осіб у складних життєвих обставинах в умовах війни.....	с. 291
Трубавіна І. М., Помазанський А. О., Козуб В. Ю. Кейс-менеджмент, соціальний супровід чи ведення випадку в психосоціальній підтримці отримувачів соціальних послуг?.....	с. 293
Федотова О. О. Формування інформаційного суспільства в Україні під кутом зору інтеграції до європростору.....	с. 297
Харламов М. І., Чиркіна-Харламова М. А. Особливості спеціального одягу вогнеборців України у 1930-х роках.....	с. 302
Хома С. О. Осучаснення методів, форм і прийомів виховання в умовах сучасних викликів.....	с. 305
Хмелюк О. В., Колоколов В. О., Жогло В. М. Спрямоване виховання спритності і гнучкості майбутніх фахівців рятувальників у ЗВО з особливими умовами навчання в умовах воєнного стану.....	с. 315
Хорошев О. М. Роль особистості в становленні культурної спадщини України: Леонард Леопольдович Гіршман.....	с. 318
Лі Цяньє. Фактори, що впливають на розвиток пізнавальної активності студентів.....	с. 322
Чередниченко О. Ю., Чаленко П. В. Слактивізм як форма мобілізації соціальної активності в інформаційному суспільстві.....	с. 325
Шевчишена О. В. Психологічні засади забезпечення здоров'язберігаючого простору в закладах загальної середньої освіти у період воєнного стану країни.....	с. 329
Юрченко Л. І. Депресивний стан особистості та її самооцінка.....	с. 335
Яворський А. Р. Поняття «нігілізм» в історичній ретроспективі.....	с. 338
Чжуан Янь. Поєднання теорії та практики в управлінні середньою освітою в КНР.....	с. 342

ПРИРОДНИЧО-МАТЕМАТИЧНИЙ НАПРЯМ

Бабовал Н. Р., Бабовал Д. С. Медіаграмотність для освітян в умовах війни: виклики та трансформації.....	с. 345
Борисюк З. В. Бути здоровим – це бути вільним. Здоров'я дітей в умовах сучасних викликів.....	с. 349
Вітенко І. М., Миколів З. П. Практичні аспекти впровадження STEM-освіти в умовах сьогодення.....	с. 354
Гайда В. Я., Лихолат С. Є. Реалізація STEM-проектів на основі наукових відкриттів Олександра Смакули.....	с. 359
Галатюк М. Ю. Культура здоров'я як основа здорового способу життєдіяльності майбутніх фахівців фізичного виховання.....	с. 364

Герасименко Ю. Ю. Природовідповідність як основа екологічної освіти дітей старшого дошкільного віку.....	с. 366
Городецька О. В. Ефективна інтеграція онлайн-сервісів в освітній процес.....	с. 370
Мочук О. Б. Використання енергії сонця, вітру, біогазу як основних чинників енергоефективності в Тернопільській області.....	с. 375
Собченко Т. М., Федоренко В. В. ШІ-грамотність сучасного педагога як запорука цифрового іміджу.....	с. 382
Цись Н. О., Титаренко С. А. Формування у дітей старшого дошкільного віку уявлень про здоровий спосіб життя.....	с. 387
Чубаха Л. В. Інформатика та інформаційні технології.....	с. 391

Кочерга Олександр Васильович,
кандидат психологічних наук, доцент
кафедри дошкільної та початкової освіти,
заступник директора Інституту
післядипломної освіти Київського
столичного університету
імені Бориса Грінченка, м. Київ

ЧУТЛИВІСТЬ ПРОЦЕСІВ РЕГУЛЮВАННЯ СТАНІВ ЛЮДИНИ: ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Часи фізичного та емоційного напруження, невизначеності, зниженого рівня безпеки просякнуті в діях людини певними ризиками розбалансованих енергетичних втрат у фізичній та психічній сферах. Пригнічується ефективна робота в системах психофізіологічного забезпечення життєдіяльності людини. Це закладає передумови до появи певних помилкових дій і може суттєво знизити потенціал готовності до виконання всієї палітри людської діяльності та призвести до зниження ресурсів її зовнішньої і внутрішньої мотивації. Саме тому людина може стати у своїх діях кволою, пригніченою, непродуктивною, психомоторно розбалансованою, аварійною і навіть на тривалий час втратити баланс рівноваги, що призводить до загального зниження тонуру різних психофізіологічних систем організму людини, навіть до мінімальних показників у їхній роботі.

Особливо ситуація психофізіологічного додаткового перенапруження є потенційно небезпечною для дітей, організм яких ще знаходиться в періоді розгортання своїх потенціалів через реалізацію власних задатків та перетворення їх на механізми здібностей і прагнення до розвитку творчих дій. Між тим, природа щедро наділила людський організм прихованими потенційними ресурсами, які здатні допомогти гармонізувати всі дії й, у тому числі, роботу психофізіологічних систем організму за умови обережного, вдумливого, раціонального їхнього використання.

Тому в часи війни нам важливо навчитися раціонально використовувати власні ресурси, зміцнюючи їх потенціали можливостей як на фізичному, так і

на психічному рівнях. Між тим виникає низка закономірних запитань: де знаходяться їхні джерела і як їх розумно мобілізувати для відновлення власних ресурсів; чи існують реально універсальні не медикаментозні механізми для такого відновлення?

Однозначно, що в межах цієї публікації ми тільки означимо, на наш суб'єктивний погляд, деякі з можливих ресурсів, які варто брати до уваги і активно використовувати. Наш підхід ґрунтується на позиції їхньої універсальності, простоті у застосуванні, відсутності побічних ускладнень та довгостроковій ефективності їхнього впливу на різні потужності дій психофізіологічних систем організму людини. Психофізіологічний потенціал людського організму приховує унікальний «акумулятор» різноманітних ресурсів, можливості яких ще не достатньо вивчені. Ми спираємося на власні дослідження та узагальнення досліджень інших науковців.

Мозок людини як головний регуляторний цифровий центр обчислень та прийняття рішень для організму працює на двох рівнях дії в режимі: несвідомого та свідомого станів. Тобто автоматичний стан – це переважна частина роботи мозку і посідає далеко за понад 2/3 його дій, лише незначна кількість – це свідомі осмислені дії (95% та 5%). Освітній процес майже завжди спирається й апелює до свідомих дій людини. Саме осмислення, самоусвідомлення, раціональне бачення, продуктивна рефлексія є важливими і значущими під час дії навчання. Між тим поза увагою педагогів залишаються несвідомі, автоматичні дії дитини (95%).

Якщо уважно через еволюцію придивитися до загальних задач, які формували та розвивали мозок людини, то необхідно зрозуміти, для якої «супер задачі» він створювався. Те, що нас зробило людиною, навіть не мовлення. Першим актом творіння було навчання прямоходінню. Коли людина звелася на дві задні кінцівки, вивільнивши руки і сформувавши їх як головний і, насамперед, провідний інструмент із перетворення навколишнього світу, то саме для утримання тіла людини в стійкому положенні рівноваги й уникнення можливих падінь під постійною дією сили тяжіння і потрібно було мати

потужний мозок із потенційними можливостями швидкої обробки великої кількості обрахунків для успішного просторового руху тіла – «Homoerectus». І надалі саме цей процес запустив народження та розвиток зачатків майбутньої проєкції мислення як побічного продукту, який нас остаточно і сформував як вид «Homo sapiens».

Процес ходіння, як їзда на велосипеді: як тільки перестаєш крутити педалі, починаєш падати, бо порушується система рівноваги. Іншими словами, розбалансування в обрахунках мозку для психомоторних дій тіла людини завершується прискореними ентропійними процесами в фізичній і психічній діяльності. Отже, щоб найбільший за масою орган людського тіла – м'язовий каркас – був у належному тонусі й працював безперебійно та надійно, важливо його тривалий час «калібрувати» та час від часу налаштовувати. Встановлено, що результатом такого вправління стануть зміни психофізіологічних систем, психомоторних дій, психічних процесів, властивостей і навіть станів дитини в цілому. При цьому можлива тонка регуляція (за потреби, навіть керована) основних систем та механізмів, що забезпечують фізичну та психічну сфери життєдіяльності організму людини.

Це є важливим елементом для побудови спрямованих впливів із керування потужністю роботи психофізіологічних систем організму, які активно працюють у процесах відповідного упорядкування тих чи інших дій людини без втручання свідомості. Отже, унікальність цього феномену полягає в тому, що крім психомоторних змін в діях людини, мимовільно відбувається корекція її поведінки без значних вольових зусиль не залежно від її віку. Зрозуміло, що чим раніше за віком ми починаємо активну роботу з корекції вестибулярного апарату, тим більш ефективними є результати наших мимовільних впливів. Але і пізніше втручання теж має відповідний позитивний результат змін у функціонуванні психофізіологічних систем організму людини.

Нервова система в цілому і головний мозок зокрема як головний центр контролю забезпечують провідний елемент у процесах координації та взаємодії із керування роботи складних механізмів просторової координації частин тіла

людини, яка дозволяє максимально безаварійно утримувати і рухатися тілу людини, упереджуючи виникнення станів нестабільності (втрати рівноваги). Дослідженнями встановлено існування певних механізмів керування психомоторними діями людини, які не опосередковано, а безпосередньо впливають на якість і різноманітність станів рівноваги як фізичного, так і психічного плану.

Отже, реально у кожній людині, незалежно від її віку, є «резервне вікно» її потенційних можливостей для «ергономічності» власних дій. У його природі активних дій відсутні медикаментозні впливи, що сприяє поступовому, зваженому перерозподілу енергетичних можливостей непримусового характеру в роботі фізичної і психічної сфер організму людини, коли з'являється змога реалізовувати завдання з якісної соціалізації людини (будь-якого віку) за рахунок включення ресурсів несвідомих елементів роботи психофізіологічних систем за допомогою скритих потенціалів психомоторики, як своєрідного матеріалізованого «виховного інструментарію».

Для початку такої роботи важливо розуміти механізми її дії в психофізіологічних системах організму людини. Важливо розуміти, для розв'язання яких складних задач відбувався розвиток та вдосконалення мозкових структур. Перше, найважливіше – це підтримка гомеостазу організму будь-якої живої істоти загалом і людини зокрема. У перебігу еволюційних змін людського організму виникла потреба у вивільненні верхніх кінцівок і можливості прямоходіння. Саме воно стало потужним важелем у процесі прискорення розвитку мозкових структур. Це було викликано особливостями специфіки розв'язання складних задач при реалізації забезпечення можливості просторових рухів тіла людини.

Прямоходіння є постійним потенційним викликом для тіла людини. Це постійне змагання із земним тяжінням і двома точками опори, які не дозволяють тримати тіло в стійкій позиції. У результаті вся ця складна система утримання рівноваги стає постійним тренажером для тіла, де центром прийняття рішень є головний мозок за рахунок постійної іннервації, коли

коригується рух, і він же стимулює активність мозкових структур. Початковою точкою відліку цього складного психофізіологічного процесу стає довгастий мозок і його взаємодія через нервову систему з вестибулярним апаратом.

Саме тому стимулювання положення тіла людини через рухи гойдання (на балансувальній дошці) й утримання стану рівноваги дає можливість прискорювати процеси обробки інформації за рахунок стимулювання структур довгастого мозку і через нього впливати на інші структури мозку. Тренувати процес пошуку рівноваги психомоторних дій допомагає звичайне «гойдання» людини на балансувальній дошці Ф. Белгау [1]. А це, у свою чергу, дозволяє здійснювати пошук адекватних механізмів для подальших дій, синтезуючи «зусилля» різних психофізіологічних систем тіла людини і досягаючи стану синергетичного єднання. Отже, ця стимулююча дія дозволяє змінювати потенціали дій людини як на фізичному (психомоторні рухи), так і на психічному рівні (відчуття, сприймання, почуття, мислення...).

Цікаво, що урівнюючи генерацію зв'язків нервових процесів різних психофізіологічних систем, ми відкриваємо вікно можливостей для корекції певних поведінкових дій людини. Це дозволяє регулювати її лімбічну систему і таким чином впливати на автоматичну регуляцію емоцій, пам'яті і, можливо, сну.

Розуміння цих процесів та їхня відповідна координація з боку педагогів може суттєво покращити соціальні стосунки в групі та допомогти у формуванні безконфліктної соціалізації дитини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Кочерга Олександр Васильович та Шорохова Валентина Володимирівна. Використання балансувальної дошки доктора ФренкаБелгау в навчально-корекційній роботі з учнями 1-4 класів із порушеннями психофізичного розвитку : навчально-методичні матеріали. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/12324/> (дата звернення: 19.09.2024).

2. Кочерга О. В. Феномен чутливості людини: психофізіологічний аспект. Обдаровані діти – скарб нації: матеріали II міжнародної науково-практична онлайн-конференція, 18–22 серпня 2021р. Київ, 2021. С. 286–292. URL: <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/37172/> (дата звернення: 19.09.2024).